

оскільки у правничій науці проблема праводносин є найбільш дискусійною і складною. На його думку, трудовими правовідносинами є всі суспільні відносини, які врегульовані нормами трудового права. Колективно-договірне регулювання оплати праці стало темою доповіді асистента В. Я. Бурака. Він вважає, що система договірного регулювання повинна поширюватись на всі підприємства, незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають право юридичної особи.

Професор В. К. Гришук торкнувся важливої проблеми: кримінальна політика і зброя. Він висловив думку про необхідність подальшого удосконалення правового регулювання застосування зброї працівником правоохоронного органу, громадянином для захисту від злочинних посягань. Деякі пропозиції щодо побудови загальної частини нового Кримінального Кодексу стали темою доповіді доцента В. О. Кирися. Вони торкаються як змін і уточнень існуючих у Кодексі положень, так і регулювання цілої низки питань, щодо яких у чинному КК є прогалини. Доцент В. О. Навроцький присвятив свою доповідь визначенню меж кримінально-правової регламентації суспільних відносин. Він відзначив складність та динамічність цієї проблеми, а також ряд чинників об'єктивного і суб'єктивного характеру, що впливають на даний процес.

З повідомленнями про результати своїх досліджень на секціях виступили також аспіранти: А. М. Паславська, Н. Сень, І. М. Панкевич, В. С. Канцір, М. Борщ, А. В. Коваленко; асистенти: В. М. Косович, І. Я. Заяць, Г. Р. Левицька, Р. С. Таратула, Н. В. Янюк, В. Я. Косаняк, В. П. Бойко, Н. П. Анікіна, В. І. Федорович.

Матеріал підготував вчений секретар конференції, доц. Г. Й. ТКАЧ

«КРУГЛИЙ СТІЛ» З ПИТАНЬ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У БОРОТБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

21 травня 1996 р. у Харкові Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності Академії правових наук України проведений «круглий стіл» з проблеми «Система взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю». В його роботі взяли участь вчені Академії правових наук України, Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого, Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України, Університету внутрішніх справ МВС України, Харківського науково-до-

слідного інституту судової експертизи ім. засл. проф. М. С. Божаріуса, а також представники правоохоронних органів і зацікавлених відомств.

Засідання «круглого столу» відкрив віце-президент АПрН України академік Ю. М. Грошевий, який звернув увагу присутніх на актуальність даної теми, нерозробленість деяких її напрямків, недоліки в організації боротьби із злочинністю. Їм були відмічені також недоліки кримінального і кримінально-процесуального законодавств України, які полягають у відсутності в них спеціальних положень, котрі б давали змогу підвищити ефективність боротьби з організованою злочинністю. В цілому за даною проблемою перед вченими і практиками стоять два основних завдання, які вимагають свого вирішення: організаційне та законодавче.

Директор НДІВПЗ член-кореспондент АПрН України В. І. Борисов, який вів засідання «круглого столу», підкреслив, що дана тема розробляється за завданням Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України. Учасникам «круглого столу» важливо не тільки обмінятися думками стосовно цієї теми, а й виробити рекомендації, які б сприяли вирішенню конкретних завдань боротьби з організованою злочинністю.

Професор НЮА України Г. А. Матусовський відмітив певні ускладнення в дослідженні даної проблеми, оскільки в законодавчих актах недостатньо чітко проведено розмежування між компетенцією, повноваженнями, правами і обов'язками правоохоронних та інших державних органів, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», який діє майже три роки, в розділі V регламентує відносини взаємодії правоохоронних, контролюючих та інших органів. Проте при цьому не передбачені гарантії безумовного виконання ними своїх обов'язків. Далі доповідач зупинився на питаннях внутрішньовідомчій координації і міжвідомчої взаємодії в основних наукових аспектах зазначеної проблеми — кримінально-процесуальному, криміналістичному та кібернетичному. Стосовно до останнього дослідницькою групою НДІВПЗ створені табличні схеми, які адаптовані до ЕОМ і можуть використовуватися в різних ситуаціях взаємодії при виявленні і розкритті злочинів. В доповіді була підкреслена роль взаємодії правоохоронних органів з контролюючими органами, а також з судово-експертними установами.

Директор Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України професор А. О. Пинаєв говорив про

необхідність удосконалення законодавства про відповідальність за злочини, вчинені організованими групами. Останнім часом в Україні істотно змінюється структура злочинності — вона набуває усе більш організованого характеру, що потребує перебудови роботи усіх правоохоронних органів, в тому числі й системи їх взаємодії. У зв'язку з цим вимагає удосконалення кримінальне законодавство, яке фактично не диференціює кримінальну відповідальність в залежності від форм співучасті. Більш того, у більшості випадків однакова відповідальність настає за злочин, вчинений як однією особою, так і організованою групою. Визнання останньої обставини лише обтяжуючою відповідальність (п. 2 ст. 41 КК України) очевидно недостатньо. Доповідач вважає за краще удосконалити ст. 19 КК, передбачивши в ній підвищену відповідальність для організаторів і учасників злочинних груп.

Начальник відділу прокуратури Харківської області по нагляду за дотриманням законів спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю Є. Д. Шахматов зупинився на ролі прокуратури у забезпеченні виконання закону про взаємодію правоохоронних органів. У зв'язку з цим необхідно вирішити питання про виконання вимог ст. 26 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», яка передбачає, що відділи нагляду за дотриманням законів спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю структурно входять до складу аналогічного управління Генеральної прокуратури України. Фактично ж ці органи зараз є структурними підрозділами прокуратур областей. Необхідно доповнити ст. 26 зазначеного Закону, надавши начальникам цих відділів такі повноваження, як право дачі санкції на обшук, накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію та її виїмку, відсторонення обвинуваченого від посади. Доповідач вважає за доцільне розширити повноваження слідчого передбачені в ст. 114 КПК України, в частині контролю за виконанням його доручень, пов'язаних з проведенням органом дізнання оперативно-розшукових дій.

Заступник директора ХНДІСЕ ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса І. І. Ясинов звернув увагу присутніх на розробках нових методик, застосування яких може допомогти при розслідуванні найскладніших злочинів, зокрема, ідентифікації особи по голосу, експертизи вибухових речовин, вибухово-небезпечних предметів, експертизи програмного забезпечення (включаючи й встановлення автора). Було відмічено значення комп'ютера як джерела інформації, що необхідно враховувати при провадженні різних слідчих дій. Зараз фахівці, в

тому числі й ХНДІСЕ, недостатньо залучаються до участі у слідчих діях, що негативно відбивається на подальшому дослідженні речових доказів і розслідуванні в цілому.

Начальник відділу УБОЗ УМВС по Харківській області А. М. Белозеров зупинився на питаннях практики розслідування злочинів, вчинених організованими групами, позитивно оцінив роботу слідчо-оперативних груп. Однак все ж спостерігається зростання організованої злочинності. І в цих умовах правоохоронні органи відчують труднощі у фінансуванні, підготовці кадрів, взаємодії з колегами з інших країн СНД внаслідок відсутності двосторонніх угод або ускладнень в їх реалізації.

Професор НЮА України І. М. Даньшин особливо підкреслив необхідність визначення поняття організованої злочинності, висловився за перегляд ст. 19 КК України, удосконалення Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», посилення відповідальності за вчинення злочинів організованою групою.

Професор Харківського технічного університету радіоелектроніки Є. В. Бодяньський говорив про математичне забезпечення процесу розкриття злочинів. Він розглядає організацію взаємодії як складний цілеспрямований процес, до якого повністю пристосована теорія дослідження операцій. У зв'язку з цим дано визначення операції, показані можливості використання імітаційної моделі взаємодії в процесі виявлення і розкриття складних злочинів.

Заступник голови Харківського територіального управління Антимонопольного комітету України О. О. Зуєва розповіла про завдання комітету, типові порушення антимонопольного законодавства, труднощі в забезпеченні взаємодії з правоохоронними органами, регламентованої законом, без розробки методики такої взаємодії.

Професор Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України В. С. Зеленецький звернув увагу присутніх на недостатню захищеність працівників правоохоронних органів у боротьбі із злочинністю, особливо з небезпечними злочинними групуваннями. Це й відноситься й до взаємодіючих з ними працівників контролюючих органів. Тому назріла необхідність відобразити дані положення в законі.

Завідувач лабораторією судово-економічних досліджень ХНДІСЕ ім. засл. проф. Бокаріуса С. М. Стьопін зупинився на ролі судово-економічних експертиз у розслідуванні організованих злочинів у сфері економіки, розповів про значення взаємодії слідчих органів і судово-експертних установ у дослідженні доказів у справах про злочини, вчинені в проце-

сі приватизації, пов'язані з ухиленням від оподаткування, шахрайством з кредитними ресурсами, порушенням правил про валютні операції.

Професор Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України Л. М. Давиденко присвятив свій виступ ролі прокуратури в координації дій органів, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю. В практиці правоохоронних органів України застосовуються різні форми координації, однією з яких є координаційна нарада правоохоронних органів. Стосовно до проблеми, яка обговорюється, така форма координації плідно використовується для узгодження загальних заходів щодо контролю, стримування та попередження організованої злочинності і корупції.

Голова Харківського обласного товариства захисту прав споживачів М. І. Фесак відмітив можливості взаємодії з правоохоронними органами у боротьбі з правопорушеннями в галузі торгівлі і побутового обслуговування громадян. Небезпека таких порушень полягає в їх широкому поширенні, що створює ґрунт для формування організованих групвань. Для удосконалення даного напрямку взаємодії у боротьбі із злочинністю необхідно планувати спільні заходи, проводити навчання громадських працівників, сприяти організації лабораторних випробувань якості товарів.

Доцент Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України В. П. Пивненко зупинився на проблемі підвищення ефективності роботи правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю. На його думку, створення спеціальних підрозділів за рахунок внутрішніх резервів МВС, СБУ та прокуратури не сприяє організації успішної боротьби з організованою злочинністю. Тому в державному механізмі України слід створити новий правоохоронний орган за типом спецслужби, діяльність якого була б спрямована виключно на виявлення і подолання організованих злочинних групвань. В усі законодавчі акти про правоохоронні органи України пропонується внести доповнення про те, що координація їх спільних дій у боротьбі з організованою злочинністю покладається на прокурора, а взаємодію з іншими державними органами слід звести до основного принципу їх діяльності.

Доцент НЮА України М. А. Вороніна піддала аналізу систему базових понять і категорій: «взаємодія», «координація», «співробітництво», «кооперація», «компетенція», «повноваження», «права і обов'язки». Часто групи цих понять використовуються як синоніми. Законодавцю слід дотримуватися єдності термінології в різних законах, тим більш — в одному законодавчому акті. Оскільки йдеться про права і

обов'язки певних державних органів та їх взаємодію, таке порушення єдності термінології, що застосовується, призводить до дублювання їх діяльності, порушення взаємодії між ними.

Доцент НЮА України О. В. Горбачов підкреслив необхідність переходу в кримінально-процесуальному законодавстві до відкритої системи доказів, яка дає змогу суду самому приймати рішення про допущення до дослідження доказів, в тому числі одержаних при проведенні оперативно-розшукових дій.

Доцент НЮА України А. Л. Дудніков запропонував криміналістичну концепцію взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю. Ним виділені такі види взаємодії, як взаємодія слідчого і оперативних підрозділів, слідчого і прокурора, слідчого і фахівця (експерта), слідчого і контролюючих органів. Увагу присутніх звернуто на те, що чинний закон певною мірою розширює можливі форми взаємодії як правоохоронних, так і інших державних органів. Більш того, цей закон встановив пріоритетність спеціальних підрозділів перед іншими державними органами стосовно до одержання даних, які свідчать про наявність ознак організованої злочинності.

Учасники засідання «круглого столу» прийняли рекомендації, в яких відмітили корисність творчої дискусії з питань координації дій правоохоронних органів та їх взаємодії з контролюючими органами у боротьбі з організованою злочинністю. Було визнано за необхідне підтримувати контакт між представниками державних органів, установ, навчальних закладів і з цією метою:

1) визначити НДІВПЗ АПРН України як спеціальний науковий центр, на базі якого доцільно розглядати певне коло теоретичних питань, що виникають у практиці правоохоронних і контролюючих органів, і пропозиції щодо боротьби з організованою злочинністю, а також координувати тематику і дослідницькі роботи, які проводяться в наукових установах і вузах України з цієї проблематики;

2) визнати за доцільне виконання НДІВПЗ консультаційних і експертних функцій з питань удосконалення законодавства, системи координації діяльності правоохоронних органів та їх взаємодії з контролюючими органами у боротьбі з організованою злочинністю;

3) рекомендувати учасникам «круглого столу» — представникам правоохоронних і контролюючих органів — визначати і систематизувати питання, вирішення яких зустрічає труднощі в практичній діяльності, і вносити їх для

спільного (з науковими підрозділами НДІВПЗ) обговорення, наукового аналізу та розробки відповідних рекомендацій».

4) визначити за необхідне узагальнити матеріали і рекомендації засідання «круглого столу» та надіслати їх Координаційному комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України, комісії Верховної Ради України з питань боротьби з корупцією і організованою злочинністю та учасникам засідання «круглого столу»;

5) рекомендувати оргкомітету підготувати до окремого видання матеріали засідання «круглого столу».

*Матеріал підготували вчений секретар
НДІВПЗ доц. Н. В. СИБІЛЬОВА,
доц. НЮА України А. Л. ДУДНІКОВ*

РЕЦЕНЗІЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ МВС

Монографічних робіт, що стосуються організаційних та правових аспектів діяльності органів внутрішніх справ, не дуже багато. У вітчизняній юридичній літературі це перше наукове дослідження¹, яке комплексно висвітлює багатоаспектну діяльність органів внутрішніх справ України. Значення її пояснюється тим важливим місцем, яке займають органи внутрішніх справ в охороні та захисті прав, свобод і законних інтересів громадян, інших суб'єктів держави та суспільства, забезпеченні законності та охороні правопорядку і громадської безпеки.

В монографії О. М. Бандурки висвітлення теоретичних положень, практики діяльності органів внутрішніх справ вдало поєднується з аналізом діючого законодавства в цій сфері та практики її застосування.

Безсумнівно надбанням монографії є використання наукових методів дослідження, історико-правовий огляд виникнення та розвитку управління органами охорони громадського порядку на території України, що дозволило автору прослідкувати еволюцію поглядів на їх місце в системі інших органів виконавчої влади держави, обґрунтувати відповідні напрями удосконалення діяльності та правового регулювання відносин, учасниками яких виступають органи внутрішніх справ.

¹ Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х.: 1996. 394 с.